

Høring

Forslag til endring i forskrift om stønad til dekning av utgifter til fysioterapi Endringer som følge av at Helsedirektoratet skal overta forvaltningsansvaret for rett til å utløse takst A2k for fysioterapeuter

Høringsfrist: 1.11 2024

Innholdsfortegnelse

1	Hovedinnholdet i høringsnotatet	3
2	Bakgrunn og historikk	3
3	Gjeldende rett	5
4	Departementets vurderinger og forslag	9
5	Økonomiske og administrative konsekvenser	15
6	Forslag til endringer i regelverk	17

1 Hovedinnholdet i høringsnotatet

Stortinget har ved behandling av Prop. 1 S (2023–2024) sluttet seg til at forvaltningsansvaret for takst A2k overføres fra Norsk Fysioterapeutforbund til Helsedirektoratet.

Forskrift om stønad til dekning av fysioterapi m.m. (FOR-2024-06-17-1184) regulerer vilkårene for å heve stønad etter folketrygdlovens § 5-8 og angir de enkelte takster som gjelder for behandlingen. Takst A2k kan i dag brukes når fysioterapeuten har godkjent spesialitet i henhold til Norsk Fysioterapeutforbunds (NFF) spesialistordning eller tilsvarende kompetanse. Søknad om å få godkjent slik kompetanse behandles og avgjøres av NFF. Fysioterapeuter må dokumentere sin godkjenning for bruk av taksten overfor Helfo. NFFs vilkår knyttet til å være spesialist fremgår ikke av forskriften om stønad til dekning av utgifter til fysioterapi m.m.

Når Helsedirektoratet skal overta forvaltningsansvar for A2k betyr dette ikke at Helsedirektoratet skal godkjenne en eller flere fysioterapispesialiteter, men at de skal godkjenne rett til å utløse taksten. Det bør derfor fremgå konkret av forskriften hvilke krav som stilles til utdanning, praksis mv for å utløse denne taksten.

Helsedirektoratet godkjenner rett til å utløse kompetansetakst A8 for manuellterapeuter og kompetansetakst A9 for fysioterapeuter med tilleggskompetanse i psykomotorisk fysioterapi. For begge disse takstene er det krav til klinisk masterutdanning. På tilsvarende måte bør retten til å utløse takst A2k være masterutdanninger som er klinisk eller klinisk rettet. Helse- og omsorgsdepartementet foreslår derfor at for å utløse A2k skal det stilles krav om *enten* klinisk masterutdanning i fysioterapi *eller* klinisk rettet masterutdanning som er relevant for fysioterapeuter. For begge løp vil det gjelde et krav om masterstudium som svarer til 120 studiepoeng. For sistnevnte alternativ stilles det i tillegg et krav om ett års klinisk praksis. Departementet foreslår videre at dagens krav i NFFs spesialistordning om fornyet godkjenning hvert 7. år for å utløse takst A2k ikke videreføres. Dette sikrer en mer samordnet forvaltning av de tre kompetansetakstene A8, A9 og A2k.

Departementet foreslår også at vilkårene for å utløse takst A9 oppdateres med nytt navn på utdanningen.

Forslagene i høringsnotatet innebærer at forvaltningsansvaret for søknader om kompetansetakster for fysioterapeuter, samles i Helsedirektoratet.

Forslaget anslås å ha ubetydelige økonomiske eller administrative konsekvenser.

2 Bakgrunn og historikk

Det er tre typer tilleggskompetanse som gir særlige takstrettigheter i dagens takstsystem for fysioterapeuter:

- Fysioterapeuter som har autorisasjon som manuellterapeut har rett til å utløse takst A8
- Fysioterapeuter med tilleggskompetanse i psykomotorisk fysioterapi har rett til å utløse takst A9

- Fysioterapeuter med godkjent spesialitet i henhold til NFF sin spesialistordning eller med tilsvarende kompetanse har rett til å utløse takst A2k

For takstene A8 og A9 er det definert i forskrift om stønad til dekning av utgifter til fysioterapi hvilke krav som stilles til kompetanse for å utløse taksten, og det er Helsedirektoratet som godkjenner rett til å utløse takstene A8 og A9 gjennom registrering av autorisasjon som manuellterapeut og tilleggskompetanse i psykomotorisk fysioterapi i Helsepersonellregisteret.

Takst A2k har en annen innretning enn takstene A8 og A9. Vilkårene for å utløse taksten er knyttet til NFF sin spesialistordning. For å bli spesialist i NFF sin spesialistordning er det krav til mastergrad, og 1–2 års veiledet praksis etter fullført masterutdanning avhengig av hvor mye klinisk praksis de ulike masterutdanningene har. Det er videre krav til å vedlikeholde spesialistkompetansen hvert 7. år. Det er NFF som godkjenner spesialister og rett til å utløse takst A2k. NFF har 14 ulike spesialiteter. Fysioterapeuter som skal utløse takst A2k må dokumentere godkjenning fra NFF overfor Helfo for å utløse taksten.

Takst A2k ble innført fra 1. juli 2011 etter takstforhandlinger mellom staten og KS på den ene siden og NFF på den andre siden.

Fra samme tidspunkt delegerte Helse- og omsorgsdepartementet myndighet til NFF til å godkjenne rett til å utløse takst A2k gjennom brev av 28. juni 2011 til Norsk Fysioterapeutforbund. Departementet presiserte at NFF skal forvalte en godkjenningsordning som i tillegg til NFFs medlemmer også skal omfatte fysioterapeuter som ikke er organisert i NFF.

Norsk Manuellterapeutforening (NMF) og Privatpraktiserende Fysioterapeuters Forening (PFF) var ikke parter i forhandlingene med staten og KS da takst A2k ble innført. Disse fikk forhandlingsrett fra 2014.

Det ble ved takstforhandlingene i 2019 enighet om en protokolltilførsel hvor det framgikk at: *"Helse- og omsorgsdepartementet vil i samarbeid med Helsedirektoratet vurdere innretning på takst A2k og forvaltning av godkjenningsordningen"*.

Helsedirektoratet fikk i oppdrag å utrede harmonisering av vilkår for å utløse kompetansetakster og la i rapporten *Utredning av kompetansetakster for fysioterapeuter i kommunene* (2022) frem anbefalinger om hvordan vilkår for å utløse kompetansetakster kan harmoniseres.¹

Dagens ordning med høyere takster for enkelte tilleggskompetanser er vokst fram over tid som resultat av forhandlinger. Det har også skjedd en utvikling i forvaltning av ordningen fra at NFF godkjente rett til å utløse alle kompetansetakstene til at Helsedirektoratet i dag godkjenner rett til å utløse A8 (fra 2015) og A9 (fra 2016), mens NFF godkjenner rett til å utløse A2k (fra taksten ble innført i 2011).

Fra 1. januar 2023 ble manuellterapeuter innlemmet i autorisasjonsordningen og retten til å utløse takst A8 er knyttet til vedtak fra Helsedirektoratet om innvilgelse av søknad om autorisasjon. Før 2023 var retten til å utløse takst A8 knyttet til registrering av tilleggskompetansen "sykmeldings-, rekvisisjons- og henvisningsrett" for manuellterapeuter i

¹ Helsedirektoratets svar på tillegg nr. 38 til tildelingsbrev for 2021 Utredning av kompetansetakster for fysioterapeuter i kommunene

Helsepersonellregisteret (HPR). Denne tilleggskompetansen er nå innbakt i autorisasjonen som manuellterapeut, og det er derfor ikke lenger mulighet til å søke om å få registrert tilleggskompetansen "sykmeldings-, rekvisisjons- og henvisningsrett" for manuellterapeuter i HPR.

Forvaltning av en godkjenningsordning som utløser kostnader for det offentlige er et myndighetsansvar og bør plasseres hos sentrale helsemyndigheter. I tillegg er det naturlig at et offentlig organ har forvaltningsmyndighet for et område som er nært knyttet til autorisasjon for helsepersonell og rettigheter som utløses ved å få innvilget en søknad. Det er hensiktsmessig med statlig og overordnet styring av et område som krever myndighetsutøvelse. I forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2024 vedtok derfor Stortinget at forvaltningsansvaret for rett til å utløse A2k skal legges til Helsedirektoratet.

Fra det tidspunktet endringer i forskrift som gir Helsedirektoratet forvaltningsansvar for A2k trer i kraft, vil NFF ikke lenger ha kompetanse til å godkjenne rett til å utløse A2k. Delegering av myndighet er dermed opphevet og tidligere delegasjonsskriv av 28.06.2011 fra Helse- og omsorgsdepartementet til NFF vil ikke lenger være gyldig.

3 Gjeldende rett

Folketrygdloven § 5-8 regulerer pasienters rett til å få dekket utgifter til fysioterapi. Bestemmelsen stiller ingen andre krav til fysioterapeuten enn at det må være inngått avtale om driftstilskudd med kommunen.

§ 5-8.Fysioterapi

Trygden yter stønad til dekning av utgifter til undersøkelse og behandling hos fysioterapeut.

Stønad til fysioterapi ytes bare dersom fysioterapeuten har avtale om driftstilskott med kommunen, jf. [lov om kommunale helse- og omsorgstjenester § 3-1](#) femte ledd.

Behandlingen må være av vesentlig betydning for medlemmets sykdom og funksjonsevne.

Stønadene ytes etter fastsatte satser.

Departementet gir forskrifter om stønad etter denne paragrafen, herunder om tilskott til fellestiltak for fysioterapeuter, og kan i forskrift gjøre unntak som utvider kretsen av fysioterapeuter etter annet ledd.

Øvrige vilkår, herunder krav til fysioterapeutens kompetanse, følger av Forskrift om stønad til dekning av utgifter til fysioterapi m.m.

§ 3

Utgifter til fysioterapi dekkes bare hvis den som gir behandlingen

- a. har autorisasjon som fysioterapeut etter lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. § 48
- b. har godkjenning etter tidligere regelverk, jf. helsepersonelloven § 76 annet ledd, eller
- c. er fysioterapeut fra et annet EØS-land og yter midlertidig tjeneste i Norge, jf. forskrift 8. oktober 2008 nr. 1130 om autorisasjon, lisens og spesialistgodkjenning for helsepersonell med yrkeskvalifikasjoner fra andre EØS-land eller fra Sveits.

Bestemmelsen angir de grunnleggende kompetansekravene. I tillegg er det for enkelte takster i forskriftens kapittel II stilt spesifikke krav til kompetanse for at disse takstene skal kunne benyttes. I noen av takstene fremgår dette direkte av selve takstens ordlyd (A1d, A1h og A2k), mens kompetansekravene i andre tilfeller fremgår av merknad til taksten (merknad A4 og A5).

Det er særskilte kompetansekrav knyttet til takstene A1d, A1h, A2k, A8 og A9, og til korresponderende videotakster B0d og f, B2a og b, B3a og b, jf. oversikt under (takster gjeldende fra 1. juli 2024).

Takst	Beskrivelse av takst
A1d	Undersøkelse i inntil 30 minutter: - hos fysioterapeut med rett til å utløse takst A8, A9 eller A2k, eller - ved undersøkelse av barn under 16 år hos fysioterapeut Takst A1d og B0d kan til sammen benyttes inntil 4 ganger for samme sykdom/skade per kalenderår. Ugyldig takstkombinasjon: Alle unntatt A1f, A1g, A1h, A1i, D40, F1, F21, F22, F23, G
A1h	Tillegg for undersøkelse hos manuellterapeut, jf. merknad A4. Ugyldig takstkombinasjon: Alle unntatt A1d, A1f, A1g, A1i, D40, F1, F21, F22, F23, G
A2k	Kompetansetillegg for fysioterapeut med godkjent spesialitet i henhold til Norsk Fysioterapeutforbunds spesialistordning eller med tilsvarende kompetanse. Søknad om å få godkjent kompetanse behandles og avgjøres av Norsk Fysioterapeutforbund. Fysioterapeut må dokumentere sin godkjenning for bruk av taksten overfor Helfo. Taksten krever samtidig bruk av A3a eller B1a. Ugyldig takstkombinasjon: A1a, A1c, A1d, A1f, A1g, A1h, A1i, A4, A8a, A8b, A9a, A9b, A10, B0a, B0c, B0d, B0f, B2a, B2b, B3a, B3b, C20a, C20b, C21a, C21b, C22a, C22b, C23a, C23b
A8a	Behandling hos manuellterapeut, inntil 20 minutter Ugyldig takstkombinasjon: Alle unntatt A8b, D40, F1, F21, F22, F23, G
A9a	Behandling hos fysioterapeut med tilleggskompetanse i psykomotorisk fysioterapi, inntil 20 minutter. Ugyldig takstkombinasjon: Alle unntatt A9b, D40, F1, F21, F22, F23, G

Merknad A4 om manuellterapeuter

De nærmere vilkårene for å kunne utløse takstene for manuellterapeut følger av Merknad A4.

"Det er et vilkår for rett til stønad at behandlingen utføres av manuellterapeut, jf. helsepersonelloven § 48.

Taksten kan utløses fra den dato autorisasjon som manuellterapeut er registrert i Helsepersonellregisteret.

Fysioterapeut som er under masterutdanning i manuellterapi eller godkjent tilsvarende videreutdanning i manuellterapi, kan benytte takstene A8a og A8b i forbindelse med veiledet praksis som er nødvendig for å få godkjent utdanningen."

Helsedirektoratet har siden 2015 hatt ansvaret for å vurdere om vilkårene er oppfylt og treffer vedtak om autorisasjon som manuellterapeut.

Når det gjelder midlertidig rett til å utløse kompetansetakster under masterutdanning, er det Helfo som vurderer om vilkårene er oppfylt.

Merknad A5 om fysioterapeut med tilleggskompetanse i psykomotorisk fysioterapi

De nærmere vilkårene for å kunne utløse takstene for fysioterapeuter med tilleggskompetanse i psykomotorisk fysioterapi følger av Merknad A5.

"Merknad A5

Det er et vilkår for rett til stønad at behandlingen utføres av fysioterapeut som:

- a) har bestått eksamen i klinisk masterstudium i psykiatrisk og psykosomatisk fysioterapi (120 studiepoeng) eller tilsvarende utdanning, og har gjennomført 20 timer egenbehandling hos fysioterapeut med rett til å utløse takst A9 eller
- b) har bestått eksamen i videreutdanning i psykomotorisk fysioterapi ved Høgskolen i Oslo og Akershus (60 studiepoeng) og i tillegg bestått eksamen i masterstudium som er relevant for fagfeltet psykiatrisk og psykosomatisk fysioterapi (120 studiepoeng), og har gjennomført 20 timer egenbehandling hos fysioterapeut med rett til å utløse takst A9 eller
- c) har godkjenning for bruk av takst A9 per 31. desember 2015.

Taksten kan utløses fra den dato tilleggskompetansen er registrert i Helsepersonellregisteret. Dette gjelder ikke for de som har godkjenning for bruk av takst A9 per 31. desember 2015.

Fysioterapeut som har rett til refusjon som utdanningskandidat i forbindelse med masterstudium i psykiatrisk og psykosomatisk fysioterapi eller videreutdanning i psykomotorisk fysioterapi, kan benytte taksten i forbindelse med veiledet praksis som er nødvendig for å få godkjent utdanningen."

Helsedirektoratet har siden 2016 hatt ansvaret for å vurdere om vilkårene er oppfylt og treffer vedtak om å godkjenne tilleggskompetansen.

Når det gjelder midlertidig rett til å utløse A9 under masterutdanning, er det Helfo som vurderer om vilkårene er oppfylt.

Rett til å utløse takst A2k

Takst A2k er et eget kompetansetillegg for fysioterapeut med godkjent spesialitet i henhold til NFFs spesialistordning eller med tilsvarende kompetanse. Reguleringen av hvem som har rett til å utløse tillegget er gjort direkte i taksten og ikke i merknad som for takst A8 og A9, jf oversikten over takstene over.

Denne ordningen skiller seg fra de andre ved at det er NFF som mottar søknader, vurderer disse og treffer avgjørelse om godkjenning. Den enkelte fysioterapeut dokumenterer sin rett til å utløse takst A2k overfor Helfo, og Helfo registrerer dette i sine systemer.

Oversikt over NFFs forvaltning av ordningen

Retten til å utløse A2k er i dag knyttet til NFF sin spesialistordning, som inneholder 14 ulike spesialiteter:

- Spesialist i allmenn fysioterapi
- Spesialist i barne- og ungdomsfysioterapi
- Spesialist i fysioterapi for eldre

- Spesialist i folkehelse
- Spesialist i helse- og miljøarbeid, ergonomi og arbeidshelse
- Spesialist i hjerte- og lungefysioterapi
- Spesialist i idrettsfysioterapi og aktivitetsmedisin
- Spesialist i kvinnehelse
- Spesialist i manuellterapi
- Spesialist i nevrologisk fysioterapi
- Spesialist i onkologisk fysioterapi
- Spesialist i ortopedisk fysioterapi
- Spesialist i psykomotorisk fysioterapi
- Spesialist i revmatologisk fysioterapi

NFF har gitt en nærmere redegjørelse for sin praksis knyttet til vurdering av søknader om spesialistgodkjenning/rett til å utløse takst A2k for fysioterapeuter.

For å bli spesialist i NFF sin spesialistordning, og dermed også få rett til å utløse A2k, er det satt vilkår om autorisasjon som fysioterapeut samt en fysioterapifaglig- eller helsefaglig mastergrad.

Følgende kriterier må i dag oppfylles for at mastergraden skal defineres som en fysioterapifaglig mastergrad:

- Opptakskravet til masterutdanningen skal være autorisasjon som fysioterapeut
- Mastergraden skal inneholde minimum 15 studiepoeng praksis med veiledning av fysioterapeut
- Mastergraden skal være innenfor det samme området man søker om å bli spesialist i.

For fagfeltene manuellterapi og psykomotorisk fysioterapi gjelder eget regelverk. Her kreves det fagspesifikke mastergrader som gir rett til å utløse takst A8 og A9.

Også helsefaglige mastergrader kan godkjennes som spesialitet i fysioterapi. I NFFs praksis for spesialistgodkjenning kan dette være mastergrader som er rettet mot studenter med en helsefaglig bachelorgrad, og/eller mastergrader som er innrettet mot å øke kompetansen innen bevegelse og aktivitet. Følgende kriterier må oppfylles for at mastergraden skal defineres som en helsefaglig mastergrad:

- Læringsutbyttet i masterutdanningen skal i noen grad kunne gjenfinnes i- og utledes av gjeldende kompetansemål for den aktuelle spesialitet
- Temaet for mastergradsoppgaven skal bygge opp under kompetansemålene for den aktuelle spesialitet

Det er videre krav til to årsverk generell praksis innenfor spesialistområdet. Praksisen kan gjennomføres både før og etter masterutdanningen, men skal være gjennomført i løpet av de siste syv årene før det søkes om spesialistgodkjenning og fortrinnsvis før veiledet praksis.

For fagområdene manuellterapeut og psykomotorisk fysioterapi gjelder eget regelverk.

Videre kreves det at søkeren har gjennomført ett eller to årsverk veiledet praksis innenfor spesialistområdet. Det er oppstilt ulike krav for spesialistkandidater med fysioterapifaglig master og helsefaglig master.

I tillegg må søkeren ha gjennomført to eller fire arbeidsuker med hospitering. Dette innebærer et tidsavgrenset, ulønnet og målrettet opphold uten selvstendig ansvar på et annet tjenestested enn man jobber til daglig. Det er oppstilt ulike krav til hospiteringen for spesialistkandidater med fysioterapifaglig master og helsefaglig master.

Det er også krav til godkjent deltakelse på "Kurs i veiledning", som er et digitalt innføringskurs på 24 timer arrangert av NFF.

Når det gjelder vurdering av søkere med masterutdanning fra utlandet opplyser NFF at i henhold til gjeldende praksis anses "tilsvarende utdanning" å være utdanninger som fyller de samme kriterier som stilles til NFFs spesialister som er omtalt over.

NFF har også opplyst til Helsedirektoratet at søkere som har utenlandske masterutdanninger må dokumentere at deres masterutdanning er godkjent av Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (en oppgave som frem til 2023 ble ivaretatt av NOKUT) for å sikre at utdanningen tilsvarer nivået til en norsk mastergrad (120 studiepoeng).

4 Departementets vurderinger og forslag

4.1 Innledning

Stortinget vedtok i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2024 at Helsedirektoratet skal overta forvaltningsansvaret for godkjenningsordningen som ligger til grunn for retten til å utløse takst A2k. Endringen er planlagt å tre i kraft fra 1. januar 2025.

Med bakgrunn i endringen i forvaltningsansvar er det behov for å innrette vilkårene for å utløse takst A2k på tilsvarende måte som retten til å utløse takst A8 og A9 for å sikre en samordnet forvaltning av kompetansetakstene.

I det følgende gjennomgås de nødvendige tilpasningene i dagens vilkår for å utløse takst A2k. For nærmere omtale av Helsedirektoratets forvaltningsansvar vises det til kap. 4.3

4.2 Om vilkårene for å utløse takst A2k

Målet med å gi høyere takster for fysioterapeuter med tilleggskompetanse er å understøtte kommunenes behov for økt kompetanse i fysioterapitjenesten og gjennom dette bidra til økt kvalitet i behandling/oppfølging av pasienter som mottar fysioterapitjenester.

Helse- og omsorgsdepartementet foreslår at for å utløse A2k skal det stilles krav om *enten* klinisk masterutdanning i fysioterapi *eller* klinisk rettet masterutdanning som er relevant for fysioterapeuter. For begge løp vil det gjelde et krav om masterstudium som svarer til 120 studiepoeng. For sistnevnte alternativ stilles det i tillegg et krav om at fysioterapeuten har gjennomført ett års klinisk praksis.

Departementet legger videre til grunn at de øvrige vilkårene som gjelder for å bli spesialist i NFF sin spesialistordning, inkludert vilkår om fornyelse hvert 7. år, ikke skal være vilkår for å utløse takst A2k. Det betyr at vilkårene for å utløse takst A8, A9 og A2k blir mer harmonisert.

4.2.1 Vilkår om autorisasjon som fysioterapeut

Det er et generelt vilkår om autorisasjon som fysioterapeut for å utløse refusjon, jf. § 3 bokstav a i forskrift om stønad til dekning av utgifter til fysioterapi m.m. Det betyr at alle som innvilges rett til å utløse A2k må ha autorisasjon som fysioterapeut.

For å få autorisasjon er det et vilkår om praktisk tjeneste (turnustjeneste). Formålet med praktisk tjeneste er at turnusfysioterapeuten ved å arbeide under veiledning, opplæring og supervisjon skal få nødvendig erfaring og tilegne seg ferdigheter for selvstendig å kunne utføre faglig forsvarlig virksomhet som fysioterapeut, jf. § 1 i forskrift om praktisk tjeneste (turnustjeneste) for å få autorisasjon som fysioterapeut. Slike ferdigheter er et grunnleggende vilkår for å kunne utløse trygderefusjon som næringsdrivende fysioterapeut.

Departementet vurderer at det ikke kan oppstilles som et vilkår for å få rett til å utløse A2k at fysioterapeuten har autorisasjon som fysioterapeut før oppstart av masterutdanning. Hvilke krav som skal stilles til opptak er det opp til utdanningsinstitusjonene å avgjøre.

4.2.2 Vilkår om klinisk masterutdanning i fysioterapi eller klinisk rettet masterutdanning og klinisk praksis

Hvordan vilkårene for å utløse A2k skal avgrenses må sees i lys av dagens vilkår for å utløse A2k og vilkårene for å utløse A8 og A9. Det er på den ene siden ønskelig å sikre en samordnet forvaltning av vilkår for å utløse kompetansetakster så langt som mulig. I tillegg er det også ønskelig å ivareta en viss fleksibilitet slik at kandidatene kan følge ulike løp avhengig av hvilken masterutdanning som velges.

Det er krav til kliniske masterutdanninger for å utløse takstene A8 og A9, og disse utdanningene inneholder praksisstudier. Gjennom praksisstudier som del av mastergraden underbygges en kobling av teoretisk kunnskap med klinisk fagutøvelse i møtet med pasienter og brukere. Dette gir kandidatene utvidet vurderings- og handlingskompetanse.

Helse- og omsorgsdepartementet vurderer at utvidet vurderings- og handlingskompetanse i møte med pasienter kan oppnås også gjennom masterstudier som ikke inneholder praksisstudier, forutsatt at masterstudiet er klinisk rettet og har et tydelig mål om å styrke den kliniske fagutøvelsen. Departementet legger til grunn at et tilleggskrav om ett års klinisk praksis i tillegg til bestått masterstudium kan sikre at teoretisk kunnskap kobles med klinisk fagutøvelse.

Departementet foreslår at det innføres en ordning med to veier til å oppnå rett til å utløse A2k, i tillegg til at fysioterapeuter som har rett til å utløse A2k per 31.12.2024 beholder retten til å utløse taksten.

Det foreslås at rett til å utløse A2k gis til fysioterapeuter som:

- a) har bestått eksamen i klinisk masterstudium i fysioterapi (120 studiepoeng) ved norsk universitet eller tilsvarende utdanning,
- b) har bestått eksamen i klinisk rettet masterstudium som er relevant for fysioterapeuter (120 studiepoeng) ved norsk universitet eller tilsvarende utdanning, og har gjennomført ett års klinisk praksis, eller
- c) har godkjenning fra Norsk Fysioterapeutforbund for bruk av takst A2k per 31. desember 2024

Med klinisk masterstudium i fysioterapi menes masterstudier som bygger på autorisasjon som fysioterapeut og som har krav til praksisstudier.

Med klinisk rettet masterstudium menes masterstudier som har som eksplisitt mål å styrke den kliniske fagutøvelsen som fysioterapeut. Dette innebærer at også masterstudier som ikke inneholder praksisstudier omfattes av ordlyden "klinisk rettet masterstudium".

Noen eksempler på kliniske masterutdanninger og masterutdanninger som er klinisk rettet

Flere av dagens masterutdanninger vil helt klart tilfredsstillе vilkåret om klinisk masterutdanning i fysioterapi. Dette gjelder for eksempel følgende masterutdanninger som alle har autorisasjon som opptakskrav og inneholder praksisstudier:

- Master i fysioterapi ved UiT Norges arktiske universitet, med to studieretninger
 - o Nevrologisk fysioterapi
 - o Psykomotorisk fysioterapi
- Klinisk masterstudium i manuellterapi ved UiB
- Master i klinisk fysioterapi ved Høgskolen på Vestlandet med 3 studieretninger:
 - o Fysioterapi ved hjerte- og lungesykdommer
 - o Fysioterapi ved muskel- skjelett-, ortopediske og revmatiske helseproblemer
 - o Psykomotorisk fysioterapi
- Master i helsevitenskap ved OsloMet med studieretning psykomotorisk fysioterapi
- Master i idrettsfysioterapi ved Norges Idrettshøgskole

Nedenfor er også enkelte eksempler på klinisk rettede masterutdanninger som er relevante for fysioterapeuter. Det kan variere mellom studieretninger hvilke masterutdanninger som oppfyller krav til å være klinisk rettet og relevante for fysioterapeuter. OsloMet har for eksempel en masterutdanning i helsevitenskap med flere studieretninger som har autorisasjon som fysioterapeut som opptakskrav:

- Fysioterapi for barn og unge
- Fysioterapi for eldre personer
- Fysioterapi for muskelskjeletthelse

Disse tre studieretningene har ikke praksisstudier, men har likevel et tydelig klinisk fokus, og som deltidsstudium over 3 år kan studiene kombineres med klinisk relevant virksomhet. Disse studieretningene vurderes dermed som klinisk rettet.

NTNU har masterutdanning i klinisk helsevitenskap med flere studieretninger, hvorav studieretning fysioterapi og studieretning smerte og sammensatte tilstander er andre eksempler på klinisk rettede masterutdanninger som er relevante for fysioterapeuter.

Ovennevnte eksempler er ikke uttømmende.

4.3 Om Helsedirektoratets godkjenning av rett til å utløse takst A2k

Helsedirektoratet skal behandle og avgjøre alle søknader om rett til å utløse takst A2k fra og med 1. januar 2025. Fra samme dato opphører NFF sin godkjenningsordning for A2k, og fysioterapeuter som har rett til å utløse A2k per 31. desember 2024 må ikke lenger fornye sin spesialistgodkjenning hvert 7. år for å opprettholde rett til å utløse A2k.

NFF har to søknadsfrister når det gjelder søknad om spesialistgodkjenning: 1. mars og 1. september. Godkjenning gis fra 1. januar for de som har søkt 1. september, og fra 1. juli for de som har søkt 1. mars. Når det gjelder søknader innkommet per 1. september 2024, må NFF gi godkjenning fra senest 31. desember 2024, slik at vilkåret om godkjenning per 31. desember 2024 er oppfylt. NFF må ferdigbehandle alle søknader før ny ordning trer i kraft.

4.3.1 Retningslinjer for behandling av søknader

For å få rett til å utløse takst A2k må det søkes om dette gjennom Helsedirektoratets søknadsportal. Helsedirektoratet mottar i dag søknader om autorisasjon og lisens via Altinn.

Fysioterapeutene søker om rett til å utløse takst A2k for tilleggskompetanse, og Helsedirektoratets vedtak om rett til å utløse takst for tilleggskompetanse (A2k) registreres i Helsepersonellregisteret.

Søknader om rett til å utløse takst A2k for tilleggskompetanse vil bli vurdert etter nye forskriftsbestemmelser.

Søknad om rett til å utløse takst A2k kan bli innvilget eller avslått ved vedtak. Personer som får vedtak om avslag på søknad om rett til å utløse takst A2k kan påklage vedtaket i henhold til forvaltningslovens frister og få totrinnsbehandlet søknaden.

Det er Statens helsepersonellnemnd som er klageorgan for vedtak om avslag på søknad om autorisasjon, lisens og spesialistgodkjenning, jf. helsepersonelloven §§ 68, jf. 53. Ettersom rett til å utløse takst A8 følger av autorisasjon som manuellterapeut, er Statens helsepersonellnemnd klageinstans for saker som gjelder rett til å utløse takst A8, mens Nasjonal klageorgan for helsetjenesten er klageorgan for rett til å utløse takst A9. Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten vil også være klageorgan for vedtak om avslag på søknad om rett til å utløse takst A2k for tilleggskompetanse.

4.3.2 Registrering av fysioterapeuter som har godkjenning fra NFF til å utløse A2k

Helfo registrerer i dag rett til å utløse A2k i Refusjonsrettsregisteret på grunnlag av innsendt dokumentasjon om godkjenning fra NFF til å utløse A2k. Dette er en forutsetning for at regninger med takst A2k skal bli godkjent av Helfo.

Departementet legger til grunn at de som har rett til å utløse A2k per 31. desember 2024 skal beholde denne rettigheten, men at også disse bør registreres i Helsepersonellregisteret (HPR). Det vil bidra til at alle fysioterapeuter med rett til å utløse takst A2k vil være registrert i HPR. Fordelen med en slik løsning er at myndighetene får oversikt i HPR over alle med rett til å utløse A2k, og kompetansen blir synlig for helsetjenesten. Det er ca. 160 fysioterapeuter som utløser A2k i dag. Vi har ikke oversikt over hvor mange godkjente spesialister i NFF sin

spesialistordning som har godkjenning for bruk av A2k i kraft av sin spesialistgodkjenning, men som ikke har avtale med Helfo om refusjon.

Helsedirektoratet kan ikke registrere rett til takst A2k i Helsepersonellregisteret uten samtykke fra den det gjelder, og det er derfor nødvendig at den enkelte som allerede innehar rett til å utløse takst A2k etter godkjenning fra NFF søker om konvertering av denne rettigheten til Helsepersonellregisteret.

Helse- og omsorgsdepartementet foreslår derfor at det etableres en overgangsordning som gir fysioterapeuter som har rett til å utløse takst A2k per 31. desember 2024 en frist til og med 31. desember 2026 med å søke om registrering i HPR. Overgangsordningen innrettes slik at gyldig godkjenning per 31. desember 2024 automatisk gir rett til registrering i HPR.

Fysioterapeuter som velger å ikke søke om konvertering innen overgangsperiodens utløp, vil miste sine rettigheter til å ta takst A2k inntil de eventuelt får innvilget søknad om rett til å utløse A2k etter nye vilkår.

NFF utsteder dokumentasjon på rett til å utløse A2k sammen med dokumentasjon på spesialistgodkjenning. Spesialister i NFF sin spesialistordning som eventuelt ikke har dokumentasjon på rett til å utløse A2k fordi de ikke arbeider i avtalepraksis,, bør sikre seg slik dokumentasjon fra NFF innen utgangen av 2024. De vil da kunne dokumentere at vilkåret om å ha rett til å utløse A2k per 31. desember 2024 er oppfylt, og de vil kunne søke om registrering i Helsepersonellregisteret. Dersom det senere skulle bli aktuelt for dem å gå over i avtalepraksis, vil de slippe å bli vurdert opp mot nye vilkår for å utløse A2k.

4.3.3 Godkjenning av fysioterapeuter med utdanning fra utlandet

Søkere som har utenlandske masterutdanninger, må dokumentere at utdanningen er å anse som *tilsvarende* norsk klinisk masterutdanning i fysioterapi eller klinisk rettet masterutdanning som er relevant for fysioterapeuter.

Grunnvilkåret om norsk autorisasjon gjelder også for søkere med masterutdanning fra utlandet, jf. § 3 i forskrift om stønad til dekning av utgifter til fysioterapi m.m som regulerer de grunnleggende kompetansekravene for å kunne kreve refusjon.

Helsedirektoratet gjør en individuell vurdering av den enkelte søknaden og om vilkårene for å utløse takst A2k er oppfylt.

4.4 Vilkårene for å utløse takst A9 oppdateres med riktig navn på utdanning

Det har innenfor fagfeltet psykomotorisk fysioterapi skjedd endringer i begrepsbruk og navn på masterutdanninger som tilsier at ordlyden i merknad A5 bør endres.

Takst A9 har i dag følgende merknad:

Merknad A5

Det er et vilkår for rett til stønad at behandlingen utføres av fysioterapeut som:

a.	har bestått eksamen i klinisk masterstudium i psykiatrisk og psykosomatisk fysioterapi (120 studiepoeng) eller tilsvarende utdanning, og har gjennomført 20 timer egenbehandling hos fysioterapeut med rett til å utløse takst A9 eller
b.	har bestått eksamen i videreutdanning i psykomotorisk fysioterapi ved Høgskolen i Oslo og Akershus (60 studiepoeng) og i tillegg bestått eksamen i masterstudium som er relevant for fagfeltet psykiatrisk og psykosomatisk fysioterapi (120 studiepoeng), og har gjennomført 20 timer egenbehandling hos fysioterapeut med rett til å utløse takst A9 eller
c.	har godkjenning for bruk av takst A9 per 31. desember 2015.

Taksten kan utløses fra den dato tilleggskompetansen er registrert i Helsepersonellregisteret. Dette gjelder ikke for de som har godkjenning for bruk av takst A9 per 31. desember 2015.

Fysioterapeut som har rett til refusjon som utdanningskandidat i forbindelse med masterstudium i psykiatrisk og psykosomatisk fysioterapi eller videreutdanning i psykomotorisk fysioterapi, kan benytte taksten i forbindelse med veiledet praksis som er nødvendig for å få godkjent utdanningen.

Det finnes i dag tre masterutdanninger i psykomotorisk fysioterapi, og alle tre benytter begrepet "psykomotorisk fysioterapi" i navnet på masterstudiet. Det foreslås derfor at "masterstudium i psykiatrisk og psykosomatisk fysioterapi" endres til "masterstudium i psykomotorisk fysioterapi". Det foreslås videre at Høgskolen i Oslo og Akershus endres til OsloMet og at " for fagfeltet psykiatrisk og psykosomatisk fysioterapi" endres til "for fagfeltet psykomotorisk fysioterapi».

Departementet foreslår også en endring i merknad A5 tredje ledd der "eller videreutdanning i psykomotorisk fysioterapi" tas ut. Videreutdanningen i psykomotorisk fysioterapi ved OsloMet eksisterer ikke lenger og er erstattet av masterutdanning i psykomotorisk fysioterapi.

Forslag til endret ordlyd fremgår av kapittel 6.1.

4.5 Om overgangsordning for manuellterapeuter

Fra 1. januar 2023 fikk manuellterapeuter egen autorisasjon etter helsepersonelloven § 48, og fra 1. januar 2024 er det et absolutt vilkår om autorisasjon for å få rett til å utløse takst A8 og for å få rett til å sykmelde, henvise og rekvirere bildediagnostikk. Overgangsordningen knyttet til denne endringen utløp fra 1. januar 2024.

Nødvendig endring i forskrift om stønad til dekning av utgifter til fysioterapi ble iverksatt fra 1. juli 2024. Omtale av overgangsordningen må imidlertid også tas ut av forskrift om funksjons- og kvalitetskrav for fysioterapeuter med kommunal driftsavtale.

I forskrift om funksjons- og kvalitetskrav vil definisjonen av manuellterapeut i § 2 bli endret slik:

§ 2. Definisjoner

I forskriften menes med:

- Fysioterapeut:* Selvstendig næringsdrivende fysioterapeut, inkludert manuellterapeut, med kommunal driftsavtale.

- b. *Manuellterapeut*: Fysioterapeut registrert med autorisasjon som manuellterapeut i Helsepersonellregisteret. I en overgangsperiode fram til 1.1.2024 defineres også fysioterapeut som er registrert i Helsepersonellregisteret med tilleggskompetansen sykmeldings-, rekvisisjons- og henvisningsrett som manuellterapeut.
- c. *Kommunal driftsavtale*: Avtale med kommunen om å tilby fysioterapitjenester på vegne av kommunen.

Forskrift om unntak fra vilkåret om legeerklæring når kiropraktorer og manuellterapeuter dokumenterer arbeidsuførheten med erklæring er gitt av Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID). Helse- og omsorgsdepartementet vil foreslå for AID at det gjøres endringer i denne forskriften i tråd med endringene som har trådt i kraft.

5 Økonomiske og administrative konsekvenser

Det foreslås i dette høringsnotatet nødvendige forskriftsendringer som følge av at Helsedirektoratet i tråd med Stortingets vedtak skal overta forvaltningsansvaret for A2k.

Endringen har liten eller ingen betydning for pasientene. Flere fysioterapeuter med klinisk rettet masterutdanning vil gi økt kompetanse i fysioterapitjenesten, og bidra til å heve kvaliteten i pasientbehandlingen.

Endringen medfører at NFFs arbeid med å dokumentere rett til å utløse A2k bortfaller. NFF skal imidlertid fortsatt behandle søknader om spesialistgodkjenning. Å flytte forvaltningsansvaret for retten til å utløse takst A2k vil frigjøre ressurser i NFF til annen type saksbehandling og veiledning av medlemmer.

Helse- og omsorgsdepartementet legger til grunn at de foreslåtte endringene vil ha små konsekvenser for fysioterapeuter som blir omfattet av regelendringene. Fysioterapeuter som tar klinisk eller klinisk rettet masterutdanning i fysioterapi vil få rett til å utløse takst A2k på et tidligere tidspunkt enn i dag, blant annet fordi det ikke lenger stilles krav til veiledet praksis. Det vil kunne medføre økte inntekter for den enkelte fysioterapeut.

Noen fysioterapeuter som i dag er i et spesialiseringsløp basert på en helsefaglig masterutdanning vil kunne komme i en situasjon der de ikke tilfredsstillt kravet til klinisk rettet masterutdanning. Norsk Fysioterapeutforbund har opplyst at de er kjent med 41 fysioterapeuter som er i spesialiseringsforløp B, dvs. som ikke har en fysioterapifaglig masterutdanning med minst 15 studiepoeng praksis. Departementet er ikke kjent med hvor mange av disse som har rett til refusjon og vil komme inn under vilkåret om "klinisk rettet masterutdanning". For disse fysioterapeutene vil det være viktig å få en bekreftelse fra Norsk Fysioterapeutforbund om hvor de er i spesialistløpet per 31.12.2024. Fysioterapeuter som ikke har mottatt spesialistgodkjenning per 31.12.2024, vil måtte søke om rett til å utløse A2k etter nye vilkår.

Forslagene vil ha små konsekvenser for kommunene, men kan bidra til at flere fysioterapeuter tar klinisk eller klinisk rettede masterutdanninger og gjennom det gi bedre tilgang på fysioterapeuter med tilleggskompetanse og øke kvaliteten i tjenesten. Mer avansert kompetanse og økt breddekompetanse blant avtalefysioterapeuter vil også kunne bidra til å redusere belastningen på fastlegene og andre kommunale tjenestetilbud.

Endringene vil i begrenset grad få konsekvenser for utdanningstilbudet. De foreslåtte endringene gjelder for avtalefysioterapeuter. Masterutdanninger som er fysioterapifaglig

relevante og klinisk rettet vil kunne gi rett til å utløse takst A2k og potensielt kunne redusere etterspørselen etter tverrfaglige mastere med et bredere fokus. Tverrfaglige masterutdanninger og/eller masterutdanninger som ikke er klinisk rettede vil fortsatt være relevante for fysioterapeuter som er ansatt i kommunal helse- og omsorgstjeneste, i spesialisthelsetjenesten eller i andre institusjoner og som for eksempel ønsker å gå videre inn i forskning og ta doktorgrad.

Konsekvenser for stønadsbudsjettet

Forslaget om å endre vilkår for å utløse takst A2k innebærer at retten til å utløse A2k vil inntreffe på et tidligere tidspunkt enn i dag, ved at krav til veiledet praksis og krav til å vedlikeholde spesialiteten som ligger i dagens spesialistordning utgår. Samtidig snevres aktuelle masterutdanninger noe inn, ved at det kun er klinisk rettede masterutdanninger som gir rett til å utløse takst, og det gis ikke mulighet for å kompensere med praksis dersom masterutdanningen ikke anses som tilstrekkelig klinisk rettet. Det er grunn til å tro at flere enn i dag kan få rett til å utløse A2k, og omfanget vil styres av hvor mange fysioterapeuter med rett til refusjon som har gjennomført eller som gjennomfører de aktuelle masterprogrammene.

Det er ikke gitt at antall fysioterapeuter som tar masterutdanning som gir rett til å utløse kompetansetakst vil øke totalt sett, fordi det kan komme en dreining i hvilke masterutdanninger som velges, og naturlig avgang blant fysioterapeuter som utløser kompetansetakst kan også påvirke det samlede antallet fysioterapeuter som utløser kompetansetakster.

Det er mange usikre faktorer med hensyn til hvor mange flere fysioterapeuter med rett til refusjon som vil oppfylle vilkårene for å utløse A2k, og hvor mye mer disse vil ta ut i refusjon.

I perioden 1. juli 2023 til 30. juni 2024 var det 163 fysioterapeuter som utløste A2k. Det ble utbetalt om lag 12,1 millioner kroner i refusjon på takst A2k i 2023, dvs. et gjennomsnitt på ca. 74 200 kroner per fysioterapeut med rett til å utløse taksten.

Fysioterapeuter med rett til å utløse A2k har også rett til høyere takst A1d og A1f ved undersøkelse. Vi anslår at en A2k-spesialist i gjennomsnitt fikk utbetalt om lag 18 130 kroner mer i undersøkelsestakster enn en fysioterapeut uten tilleggskompetanse. I tillegg kommer honoraret for A2k, som tidligere anslått til om lag 74 200 kroner per terapeut i avtaleåret. Det utgjør til sammen en differanse på om lag 92 300 kroner per nye A2k-fysioterapeut i kalenderåret. Ettersom beregningene er gjort med utgangspunkt i fjorårets takstbeløp, inkluderes en prosentvis økning på 2,74 prosent. Anslaget blir dermed på om lag 95 000 kroner.

Departementet vurderer at en økning på inntil 10 nye fysioterapeuter per år ligger innenfor dagens rammer. Merutgiften på stønadsbudsjettet vil knytte seg til kostnadene ved at mer enn 10 nye fysioterapeuter får rett til å utløse A2k som følge av endringene i vilkår. Hvis 40 nye får rett til å utløse A2k, kan anslås kostnaden til 2,9 millioner kroner. Hvis 80 nye får rett til å utløse A2k, vil det gi en merkostnad på 6,7 millioner kroner. Departementet vurderer det som sannsynlig at merutgiftene vil ligge mellom disse ytterpunktene og anslår at det vil bli om lag 50 nye fysioterapeuter som utløser A2k, og at den samlede merutgiften vil bli om lag 4 millioner kroner. Anslaget er basert på at antallet nye fysioterapeuter som får rett til å utløse A2k benytter de høyere takstene i hele kalenderåret.

Konsekvenser for forvaltningen

Når Helsedirektoratet skal overta godkjenningsansvar for A2k, innebærer det behov for utvikling i eksisterende fagsystemer, og nødvendige endringer må være på plass før Helsedirektoratet overtar forvaltningsansvaret. Det er behov for endring i helsepersonellregisteret (HPR), endringer i søknadsskjema i Altinn og i Helsedirektoratets saksbehandlingssystem og HEGO. Endringene handler om å legge til rette for godkjenning og registrering av en ny tilleggskompetanse som gir rett til å utløse takst A2k.

Det er også behov for justeringer i FKR (Felles kontaktregister) KUHR (Kontroll og utbetaling av helserefusjoner) og tjenesten Praksisinformasjon, der behandlere inngår avtale med Helfo og registrerer sin praksis.

Overtakelse av forvaltningsansvaret for A2k innebærer også økt saksmengde for Helsedirektoratet og dermed økte kostnader. De faktiske kostnadene avhenger av hvor mange som søker om rett til takst A2k fra og med det tidspunktet Helsedirektoratet overtar forvaltningsansvaret.

Helsedirektoratet er i statsbudsjettet for 2024 tildelt 1 mill. kroner for å ivareta økt saksmengde som følge av overtakelse av forvaltningsansvaret for A2k.

6 Forslag til endringer i regelverk

6.1 Forslag til endringer i forskrift om stønad til dekning av utgifter til fysioterapi m.m.

Takst A2k skal lyde

A2k	Kompetansetillegg for fysioterapeut med rett til å utløse takst A2k. Taksten krever samtidig bruk av A3a eller B1a. Ugyldig takstkombinasjon: A1a, A1c, A1d, A1f, A1g, A1h, A1i, A4, A8a, A8b, A9a, A9b, A10, B0a, B0c, B0d, B0f, B2a, B2b, B3a, B3b, C20a, C20b, C21a, C21b, C22a, C22b, C23a, C23b	62,-	62,-	0,-
-----	---	------	------	-----

Vilkårene knyttet til rett til å utløse takst A2k tas inn i ny merknad A7 slik:

Merknad A7

Rett til å utløse A2k har fysioterapeuter som:

- a) har bestått eksamen i klinisk masterstudium i fysioterapi (120 studiepoeng) ved norsk universitet eller tilsvarende utdanning,
- b) har bestått eksamen i klinisk rettet masterstudium som er relevant for fysioterapeuter (120 studiepoeng) ved norsk universitet eller tilsvarende utdanning, og har gjennomført ett års klinisk praksis, eller
- c) har godkjenning fra Norsk Fysioterapeutforbund for bruk av takst A2k per 31. desember 2024

Søknad om å få rett til å utløse takst A2k behandles av Helsedirektoratet.

Taksten kan benyttes fra den dato tilleggskompetansen er registrert i Helsepersonellregisteret. I en overgangsperiode til og med 31. desember 2026 gjelder kravet til registrering i Helsepersonellregisteret ikke for fysioterapeuter som har rett til å utløse takst A2k etter punkt c).

Merknad A5 til takst A9 skal lyde:

Det er et vilkår for rett til stønad at behandlingen utføres av fysioterapeut som:

- a) har bestått eksamen i klinisk masterstudium i psykomotorisk fysioterapi (120 studiepoeng) eller tilsvarende utdanning, og har gjennomført 20 timer egenbehandling hos fysioterapeut med rett til å utløse takst A9 eller
- b) har bestått eksamen i videreutdanning i psykomotorisk fysioterapi ved OsloMet (60 studiepoeng) og i tillegg bestått eksamen i masterstudium som er relevant for fagfeltet psykomotorisk fysioterapi (120 studiepoeng), og har gjennomført 20 timer egenbehandling hos fysioterapeut med rett til å utløse takst A9 eller
- c) har godkjenning for bruk av takst A9 per 31. desember 2015.

Taksten kan utløses fra den dato tilleggskompetansen er registrert i Helsepersonellregisteret. Dette gjelder ikke for de som har godkjenning for bruk av takst A9 per 31. desember 2015.

Fysioterapeut som har rett til refusjon som utdanningskandidat i forbindelse med masterstudium i psykomotorisk fysioterapi, kan benytte taksten i forbindelse med veiledet praksis som er nødvendig for å få godkjent utdanningen.

6.2 Forslag til endringer i forskrift om funksjons- og kvalitetskrav for fysioterapeuter med kommunal driftsavtale

§ 2 skal lyde:

§ 2. Definisjoner

I forskriften menes med:

- a. Fysioterapeut: Selvstendig næringsdrivende fysioterapeut, inkludert manuellterapeut, med kommunal driftsavtale.
- b. Manuellterapeut: Fysioterapeut registrert med autorisasjon som manuellterapeut i Helsepersonellregisteret.
- c. Kommunal driftsavtale: Avtale med kommunen om å tilby fysioterapitjenester på vegne av kommunen.

